

El Futur del Treball és Ara

Llocs de treball, Automatització i Desigualtats

Seminari FRC. Barcelona 21 – 22 de novembre de 2019

[salutacions ...]

Bon dia a tothom.

Benvinguts a aquesta “Conferència Pública” organitzada conjuntament per la FEPS i la Fundació Campalans.

Permeteu-me, primer, que expressi el meu agraïment a la FEPS per la seva col·laboració en aquest acte. Als ponents, per les seves aportacions i la seva disponibilitat. I a tots vostès, per la seva assistència.

El debat d'avui és oportú en un context polític i institucional que es caracteritza per l'absència de debats sobre els problemes més rellevants que afecten la nostra societat.

“La revolució digital és una de les urgències de Catalunya”

En contra del que un podria deduir de l'omnipresència de les declaracions, contradecles i proclames relacionades amb això que coneixem com “el procés”, podem donar fe que a la nostra Catalunya contemporània, com al conjunt d'Espanya i d'Europa, hi ha d'altres temes d'interès. De major interès, diria jo. Són el que podríem denominar “les urgències de Catalunya”.

Per citar-ne algunes: l'increment de les desigualtats i del risc de pobresa; el finançament i execució d'infraestructures estratègiques; les mesures per a contribuir a la lluita contra el canvi climàtic; les dificultats econòmiques i de governança de les nostres universitats; el suport a l'emancipació juvenil i les polítiques d'habitatge; les polítiques fiscals; les noves necessitats de la política industrial; les polítiques de transició energètica; ... i, també, la

perspectiva de grans canvis derivats de la robotització i la digitalització en un mercat de treball ja molt tensionat.

Aquestes urgències, i moltes altres que podríem afegir, tenen en comú una cosa ben senzilla: necessiten un govern que se n'ocupi.

Crec que no ens hem de cansar de cridar l'atenció sobre aquestes urgències i de reclamar que les nostres institucions d'autogovern facin la feina que els correspon aquí a casa nostra, ... I que si no la poden fer, convoquin eleccions al Parlament com més aviat millor.

O-O-O-O-O

El debat que avui ens congrega està present, des de fa ja uns anys, en diversos fòrums d'arreu del món.

Emeten informes o anàlisis, entre d'altres, la OIT, la OCDE, centres de recerca i Universitats (el MIT, Harvard, ... a Espanya el CSIC...), sectors i organitzacions empresarials, grans corporacions financeres o del sector d'assegurances, sindicats, consultores especialitzades en recursos humans o del món jurídic, laboratoris de pensament com la mateixa FEPS, la mateixa Unió Europea amb la seva "Estratègia UE 2020 per a la robotització", ... I cito aquestes fonts únicament per posar de manifest la importància del debat i la seva complexitat.

Nosaltres mateixos, la Fundació Campalans, hem posat en marxa un grup de treball sota l'impuls de Ferran Camas, que és l'origen del seminari que celebrem avui.

Atès l'abast del debat, la pluralitat d'actors i d'interessos, és lògic que les reflexions i, sobretot, el suggeriment de mesures a adoptar, es formulin des de perspectives també diverses.

Amb el risc de simplificació que comporta una intervenció breu i introductòria, vull fer referència a algunes d'aquestes aproximacions.

Les noves tecnologies i en especial la robòtica, els automatismes, el *big data* i la Intel·ligència Artificial, ofereixen noves oportunitats al món productiu, és a dir, major capacitat de producció, menors costos, i, en general, major

eficiència econòmica. El canvi tecnològic, diuen, augmenta la productivitat, els salaris en el seu conjunt i la renda per càpita.

La recerca en aquests camps és una oportunitat i alhora un repte formidable per al nostre sistema de ciència, que no podem passar per alt.

A més, els canvis que es deriven d'aquesta nova revolució industrial són, a banda dels beneficis que proporcionen al nostre sistema productiu, inevitables. És indiscutible que la nostra economia ha de saber adaptar-se a un nou entorn i ha d'incorporar aquests processos d'innovació.

Aquesta adaptació comporta també noves oportunitats al món del treball, amb la reducció de llocs de treball de caràcter penós o rutinari i, per contra, l'increment de llocs de treball, d'una banda per al que es defineix com "acompanyament" de màquines complexes capaces de fer aquestes tasques penoses o rutinàries i de l'altra per a les tasques relacionades amb l'empatia per a les relacions humanes, la creativitat o l'assistència personal. Diuen, des d'aquest punt de vista, que si bé és cert que la robotització elimina llocs de treball, és igualment cert que crea i desenvolupa nous nínxols d'ocupació.

Naturalment, els sectors especialitzats en la selecció de personal ens alerten que els criteris per a la provisió dels llocs de treball canviaran de forma molt radical, posant l'accent en les qualitats i habilitats adquirides, més que no pas en la titulació inicial, i en la capacitat d'adaptació al canvi.

Ens parlen, igualment, d'una nova concepció del comerç i del consum, de manera que el màrqueting, la venda i la promoció de serveis han de saber adaptar-se a noves circumstàncies derivades d'una organització domèstica i familiar que està, també, canviant de forma ràpida i que es pot conèixer amb molta més facilitat per les dades que la tecnologia és capaç de recol·lectar i processar.

També es posa de manifest que l'eclosió d'aquestes tecnologies tindrà conseqüències en la nostra vida quotidiana, ja que la disminució previsible de la jornada laboral propiciarà la conciliació familiar, amb més possibilitats per a l'oci i el temps lliure.

Totes aquestes aproximacions – enmig de molts altres temes que es poden suscitar – posen de manifest que no hi ha, encara, consens sobre els efectes que aquesta nova revolució tecnològica tindrà sobre l'ocupació i el mercat de treball. Ni quins poden ser els seus efectes sobre la cohesió de les nostres societats. Però tothom coincideix que tenim, en l'horitzó, canvis molt importants.

“La revolució digital des de la perspectiva de l'equitat”

A nosaltres, sense menystenir cap d'aquestes perspectives, ens interessa abordar la qüestió des del punt de vista de l'equitat i la lluita contra les desigualtats.

No tenim, ni podem tenir, una actitud hostil contra la modernització tecnològica ni la innovació. Ben al contrari, en som partidaris. No som, deixeu-m'ho dir, *luddistes*. Però tampoc no som ingenus i volem treballar per garantir que els beneficis – i els costos de transició – d'aquesta nova revolució industrial es reparteixen correctament.

És a dir, com fem possible que aquests canvis no siguin una nova font d'inequitat?

Si hi haurà canvis substancials en el mercat de treball, i les màquines substituiran progressivament els treballadors i treballadores ocupats en feines “penoses o rutinàries”, substituïbles per màquines intel·ligents, com facilitem la seva adaptació a altres feines? Quines estratègies es poden posar en marxa per evitar una major precarització del mercat de treball en forma de polarització laboral?

Quins són els riscos, que cal encarar sense por, que poden provocar un augment de les desigualtats en les nostres societats occidentals? I quins són els riscos pel que fa a la desigualtat entre països amb més potencial tecnològic i d'altres sense aquest potencial?

La resposta a aquests interrogants – i a molts d'altres que m'estalvio – ha de venir per dues vies:

En primer lloc, per la construcció d'un consens polític, social i econòmic que *també* en aquests àmbits és condició indispensable. Estic segur que en la

construcció d'aquest consens participaran activament els sectors més lúcids de la nostra economia, els que entenen que sense cohesió social no hi ha creixement estable.

I, en segons lloc, per l'activitat reguladora del poder públic a través de normes de caràcter general, orientada a evitar abusos, a protegir els més febles en les fases de transició i a crear les condicions per assegurar una redistribució equitativa de càrregues i beneficis.

Per això són importants aquests debats públics i la reflexió sobre les diverses respostes i mesures.

Faig ara, per acabar, al·lusió a algunes de les polítiques públiques que cal considerar:

- Les polítiques de formació, especialment referides a la capacitació laboral i a la formació permanent. Posant l'accent en l'adquisició d'habilitats, en l'aprenentatge de llengües estrangeres i en els llenguatges tecnològics, sense oblidar però una formació humanística que faciliti la capacitat d'aprenentatge i d'adaptació.
- Facilitar la negociació col·lectiva, amb la participació cabdal dels sindicats en la mateixa i, també, buscant els procediments per garantir a les persones que no són treballadors per compte aliena la seva participació.
- Les normes per protegir la intimitat de les persones i, per tant, per assegurar la protecció de les dades de caràcter personal.
- Les mesures de combat contra les pràctiques monopolístiques de les grans tecnològiques, proclius al *dumping* i l'elusió fiscal.
- La regulació de la denominada *economia col·laborativa* que, en alguns casos, encobreix formes de precarització del mercat de treball.
- El tractament fiscal de la incorporació de noves màquines intel·ligents, d'automatismes o de la Intel·ligència artificial en els processos productius.
- L'adaptació del sistema de seguretat social per tal d'assegurar la seva viabilitat financera

- La previsió dels costos de transició i les mesures pal·liatives necessàries per als sectors més afectats.

La incertesa sobre els canvis que realment es produiran en el mercat de treball i en l'organització social, la complexitat dels problemes plantejats i la certesa que no es poden abordar amb polítiques a curt termini, no poden constituir una excusa per a la inacció.

Cal posar el fil a l'agulla ja i començar a preveure les modificacions normatives en tots els ordres.

Posar fil a l'agulla vol dir, a més de debatre, governar. A Catalunya i a Espanya.

José Montilla

Barcelona, 22 de novembre de 2019